

حقوق شهروندی؛ از آلودگی هوا تا هوای پاک

دکتر محمود عباسی

دکتر عبدالمنعم سودمندی

معاونت حقوق بشر و امور بین الملل وزارت دادگستری

سرشناسه: عباسی، محمود، ۱۳۴۲ -

عنوان قراردادی: ایران، قوانین و احکام

Iran. Laws, etc

عنوان و نام پدیدآور: حقوق شهروندی؛ از آلودگی هوا تا هوای پاک/ محمود عباسی، عبدالمجید سودمندی؛ [برای] معاونت

حقوق بشر و امور بین الملل وزارت دادگستری.

مشخصات نشر: تهران: انتشارات حقوقی، ۱۳۹۷.

مشخصات ظاهری: ۲۲۳ ص.؛ ۲۱/۵×۱۴/۵ س. م.

فروست: دوره حقوق شهروندی؛ دفتر ششم.

شابک: جلد: ۲-۸۵-۶۳۲۴-۶۰۰-۹۷۸-۴-۸۱-۶۳۲۴-۶۰۰-۹۷۸

و شابک فهرست نویسی: فیبا

نویسنده: عباسی، محمود، ۱۳۴۲ - Mahmoud Abbasi, Abdulmajid Soudmandi. Citizenship rights from

air pollution to clean air

نویسنده: کتابخانه: ص. [۲۱۹] - ۲۲۳.

موضوع: هوا - آلودگی - قوانین و مقررات - ایران

موضوع: Air -- Pollution -- Law and legislation -- Iran

موضوع: هوا - آلودگی - قوانین و مقررات

موضوع: Air -- Pollution -- Law and legislation

موضوع: آلودگی - قوانین و مقررات - ایران

موضوع: Pollution -- Law and legislation -- Iran

شناسه افزوده: سودمندی، عبدالمجید، ۱۳۵۱ -

شناسه افزوده: ایران. وزارت دادگستری معاونت حقوق بشر و امور بین الملل

رده بندی کنگره: ۷۷۳۰/۵ KMH

رده بندی دیویی: ۳۴۱/۷۶۵۲

شماره کتابشناسی ملی: ۵۳۲۵۵۸۸

حقوق شهروندی؛

از آلودگی هوا تا هوای پاک

دوره حقوق شهروندی؛ دفتر ششم

تألیف: دکتر محمود عباسی، دکتر عبدالمجید سودمندی

حروفچینی: مؤسسه فرهنگی سینا

صفحه‌آرایی: زینب حاجتمند

طرح جلد: محمد حسن عرفان منش

چاپ اول: تابستان ۱۳۹۷

تیراژ: ۳۰۰۰ نسخه

قیمت: ۳۵۰۰۰ تومان

چاپ و صحافی: اعتماد

شابک جلد: ۲-۸۵-۶۳۲۴-۶۰۰-۹۷۸

شابک دوره: ۴-۸۱-۶۳۲۴-۶۰۰-۹۷۸

ناشر: انتشارات حقوقی

نشانی: خیابان ولیعصر، جنب سفارت عراق، وزارت دادگستری معاونت حقوق بشر و امور بین الملل

مرکز پخش: تهران، میدان فلسطین، انتشارات سازمان تبلیغات اسلامی - نشر بین الملل

تلفن: ۸۸۹۳۶۱۴

حق چاپ و نشر برای ناشر محفوظ است

فهرست مطالب

۹	 مقدمه
۹	 ۱. طرح موضوع
۱۶	 ۲. تعریف آلودگی هوا
۱۹	 ۳. تاریخچه پیدایش آلودگی هوا
۲۳	 ۴. تاریخچه مقابله با معضل آلودگی هوا
۲۵	 ۵. بین‌المللی شدن مبارزه با آلودگی هوا
۲۷	 ۶. باقی ماندن معضل آلودگی هوا
۳۱	 ۷. جنبه حقوق بشری مبارزه با معضل آلودگی هوا
۳۳	 بخش اول: نظام حقوقی حاکم بر مبارزه با آلودگی هوا
۳۵	 ۸. مقدمه
۳۹	 فصل اول: قوانین و مقررات ایران در مبارزه با آلودگی هوا
۳۹	 ۹. مقدمه
۴۳	 ۱۰. مبحث اول: قوانین و مقررات جاری بعضی قواعد زیست محیطی
۴۳	 ۱۱. الف- قانون بودجه سال ۱۳۲۸ کل کشور
۴۳	 ۱۲. ب- قانون اصلاح بارهای از مواد و الحاق مواد جدید به قانون شهرداری مصوب ۱۳۴۵
۴۳	 ۱۳. پ- آیین‌نامه تعزیرات حکومتی در شهرداری‌های کشور خصوص شهروندان و کارکنان مصوب ۱۳۶۷
۴۴	 ۱۴. ت- قانون چگونگی محاسبه و وصول حقوق گمرکی، سود بازرگانی و مالیات انواع خودرو و ماشین‌آلات راهسازی وارداتی و ساخت داخل و قطعات آن مصوب ۱۳۷۱
۴۵	 ۱۵. ث- کتاب پنجم قانون مجازات اسلامی (تعزیرات و مجازات‌های بازدارنده) مصوب ۱۳۷۵
۴۸	 ۱۶. ج- قانون حمایت از حقوق مصرف‌کنندگان خودرو مصوب ۱۳۸۶
۵۲	 ۱۷. چ- قانون مالیات بر ارزش افزوده مصوب ۱۳۸۷
۵۲	 ۱۸. ح- قانون اصلاح الگوی مصرف انرژی مصوب ۱۳۸۹
۵۴	

۱۹.	مبحث دوم: قوانین و مقررات خاص زیست محیطی.....	۵۵
۲۰.	الف- قانون حفاظت و بهسازی محیط زیست مصوب ۱۳۵۳.....	۵۵
۲۱.	ب- لایحه قانونی حفظ و گسترش فضای سبز در شهرها مصوب ۱۳۵۹.....	۵۶
۲۲.	پ- قانون حفاظت در برابر اشعه مصوب ۱۳۶۸.....	۵۷
۲۳.	ت- تصویب نامه راجع به انتقال صنایع آلوده کننده و مزاحم محیط زیست به خارج از تهران مصوب ۱۳۶۹.....	۵۸
۲۴.	ث- قانون نحوه جلوگیری از آلودگی هوا مصوب ۱۳۷۴.....	۵۸
۱.	آیین نامه اجرایی نحوه جلوگیری از آلودگی صوتی مصوب ۱۳۷۸.....	۶۱
	۲. آیین نامه اجرایی تبصره ماده ۶ قانون نحوه جلوگیری از آلودگی هوا مصوب ۱۳۸۱.....	۶۲
۳.	تصویب نامه راجع به مواد ۸، ۱۰ و ۱۱ قانون نحوه جلوگیری از آلودگی هوا مصوب ۱۳۸۱.....	۶۳
۴.	تصویب نامه در مورد ممنوعیت شماره گذاری خودروهای فرسوده و خارج از رده دستگاه های دولتی مصوب ۱۱/۱/۸۰.....	۶۳
۵.	ضوابط و معیارهای استقرار واحدها و تالاب های صنعتی و تولیدی مصوب ۱۳۹۰.....	۶۴
۲۵.	ج- آیین نامه اجرایی آمادگی مقابله با پدیده گرد و غبار مصوب ۱۳۹۵.....	۶۴
۲۶.	چ- تصویب نامه در خصوص توزیع و عرضه رینگ مطابق استاندارد ملی ایران به شماره ۴۹۰۴ مصوب ۱۳۹۶.....	۶۶
۲۷.	ح- قانون حفاظت، احیاء و مدیریت تالاب های کشور مصوب ۱۳۹۶.....	۶۷
۲۸.	خ- قانون برنامه پنجاه و ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۹۶.....	۶۷
	فصل دوم: نقد قوانین ایران در قبال آلودگی هوا.....	۶۹
۲۹.	مقدمه.....	۶۹
۳۰.	الف- ناچیز بودن مجازات ها و عدم بازدارندگی آنها.....	۷۰
۱.	کم بودن جزای نقدی.....	۷۲
۲.	عدم تعیین حداقل برای حبس تعزیری.....	۸۳
۳.	پایین بودن حداکثر حبس تعزیری.....	۸۴
۳۱.	ب- ناهماهنگی جرم و مجازات.....	۸۵

۳۲. ب- کاهش سرعت، قاطعیت و میزان مجازات جرم آلودگی هوا در قوانین جدید	۸۷
۳۳. ت- عدم پیش‌بینی رسیدگی خارج نوبت به پرونده‌های مربوط به آلودگی هوا...	۹۱
۳۴. ث- پراکندگی قوانین زیست‌محیطی و عدم ارتباط مشخص میان آنها.....	۹۲
۳۵. ج- ابهام قوانین کیفری زیست‌محیطی.....	۹۴
۱. نقص در تعریف جرم.....	۹۴
۲. ابهام در گستره جرم.....	۹۵
۳. ابهام درباره مرجع اعلام جرم.....	۹۶
۴. ابهام درباره مقید و مطلق بودن جرم.....	۹۹
۵. ابهام از نظر عمدی یا غیرعمدی بودن جرم.....	۱۰۲
۶. ابهام درباره انتساب مسئولیت کیفری به اشخاص حقیقی یا حقوقی.....	۱۰۳
۷. ابهام در تشخیص مجازات‌های شدیدتر و خفیف‌تر.....	۱۰۹
بخش دوم: اصول و بنیادهای حقوق بهره‌مندی از هوای پاک.....	۱۱۱
۳۶. مقدمه.....	۱۱۳
فصل اول: رویکردهای حقوق بشری برای تأمین هوای پاک.....	۱۱۹
۳۷. مقدمه.....	۱۱۹
۳۸. حق بر هوای پاک به عنوان یک حق بشری مستقل.....	۱۲۱
۳۹. حق بر هوای پاک به عنوان یک حق مشتق از سایر حقوق بشر.....	۱۲۲
فصل دوم: اسناد بین‌المللی متضمن حق بر هوای پاک.....	۱۲۹
۴۰. مقدمه.....	۱۲۹
۴۱. مبحث اول: معاهدات حقوق بشر متضمن حق بر هوای پاک به عنوان یک حق بشری مستقل.....	۱۲۹
۴۲. الف- منشور آفریقایی حقوق بشر و ملت‌ها.....	۱۳۰
۴۳. ب- پروتکل الحاقی ۱۹۸۸ عهدنامه آمریکایی حقوق بشر در خصوص حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی (پروتکل سان‌سالوادور).....	۱۳۰
۴۴. مبحث دوم: معاهدات حقوق بشر متضمن حق بر هوای پاک به عنوان یک حق بشری مشتق.....	۱۳۲
۴۵. الف- میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی.....	۱۳۲

۴۶	ب- میثاق بین‌المللی حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی	۱۳۳
۴۷	پ- عهدنامه اروپایی حقوق بشر	۱۳۳
۴۸	ت- منشور اجتماعی اروپا	۱۳۳
۴۹	ث- عهدنامه آمریکایی حقوق بشر	۱۳۳
۵۰	ج- منشور آفریقایی حقوق بشر و ملت‌ها	۱۳۴
۵۱	بند اول: معاهدات حقوق محیط زیست متضمن حق بر هوای پاک	۱۳۵
۵۲	بند دوم: اسناد غیر الزام‌آور متضمن حق بر هوای پاک	۱۳۶
۵۳	مبحث سوم: سازوکارهای بین‌المللی تضمین حق بر هوای پاک	۱۳۹
۵۴	مقدمه	۱۳۹
۵۵	بند اول: معاهدات احقاق حق بر هوای پاک در نظام اروپایی حقوق بشر	۱۴۰
۵۶	الف- کمیته اروپایی حقوق بشر	۱۴۰
۵۷	ب- کمیته اروپایی حقوق اجتماعی	۱۴۳
۵۸	بند دوم: حفاظت از حق بر هوای پاک در نظام آمریکایی حقوق بشر	۱۴۴
۵۹	بند سوم: حفاظت از حق بر هوای پاک در نظام آفریقایی حقوق بشر	۱۴۵
۶۰	بند چهارم: ظرفیت سایر سازوکارهای بین‌المللی برای حفاظت از حق بر هوای پاک	۱۴۷
۶۱	الف- کمیته حقوق بشر	۱۴۸
۶۲	ب- دیوان دادگستری جامعه اقتصادی کشورهای غربی آفریقا	۱۴۹
۶۳	فصل سوم: قانون هوای پاک و نقد و بررسی آن	۱۵۱
۶۴	الف - نقاط قوت و نوآوری‌های قانون هوای پاک	۱۵۱
۶۵	ب - نقاط ضعف و ایرادهای شکلی و ویرایشی قانون هوای پاک	۱۵۳
۶۶	جمع‌بندی	۱۸۹

مقدمه

۱. طرح موضوع

هر سال با وخیم شدن وضعیت آلودگی هوا در شهرهای ایران از جمله تهران در بعضی روزها به‌ویژه در فصل‌های پاییز و زمستان، شاهد آبراز نظای وسیع و بعضاً ضد و نقیض و در بعضی موارد سیاسی درباره عوامل بروز این پدیده و کوتاهی دستگاه‌های مختلف حکومتی در رفع این معضل هستیم. برای مثال، مدت گرفتن آلودگی هوای تهران در اواخر آذر و اوایل دی‌ماه ۱۳۹۱ در نامه‌های مختلف خبری و تحلیلی صدا و سیمای جمهوری اسلامی ایران و مطبوعات انعکاسی وسیع پیدا کرد. به عنوان مثال عناوین خبری شبکه خبر صدا و سیمای جمهوری اسلامی در فاصله ۲۳ آذر تا ۱۲ دی‌ماه ۱۳۹۴ درباره این موضوع از این قرار بود: «تصمیمات کمیته اضطرار آلودگی هوا/ تعطیلی مدارس، مداوم آلودگی هوا و تعطیلی مدارس تهران»، «راه‌های جدید فرار از آلودگی هوا»، «سایه آلودگی هوا همچنان بر سر پایتخت‌نشینان»، «تذکر کتبی ۱۰۷ نماینده به رئیس جمهور/ آلودگی هوا را دریابید»، «ادامه آلودگی هوا و ماجرای تعطیلی مدارس»، «دستور روحانی برای رفع کامل آلودگی هوا»، «مرگ سه دانش‌آموز معلمان علت آلودگی هوا»، «آلودگی هوا و یک مقصر تازه؛ سوخت بی‌تقصیر است». همچنین عناوین خبری مرتبط با آلودگی هوای شهرهای ایران در وب‌سایت خبرآنلاین در فاصله ۲۸ دی تا ۱۰ اسفند ۱۳۹۵ از این قرار بود: «برای کاهش آلودگی هوا هر فردی چه نقشی دارد؟»، «آلودگی هوای تهران سالی ۵۸۰۰ نفر

تلفات دارد»، «یک نماینده تهران: مقابله با آلودگی هوا حتی اولویت چهارم شهرداری هم نیست»، «فیلم | اینجا اهواز؛ ساعت ۱۲ ظهر آلودگی هوا به ۶۶ برابر حد مجاز رسید»، «ماشین‌آلات سنگین شهرداری معاینه فنی ندارد/ دود خروجی از اگزوزها باعث آلودگی هواست»، «اعتراف رئیس سازمان هواشناسی از تأثیر منفی بلندمرتبه‌سازی بر آلودگی هوای کلانشهرها»، «آلودگی هوا باعث افزایش احتمال ابتلا به آلزایمر می‌شود»، «آلودگی و رطوبت هوا، چگونه باعث قلع بخت خوزستان شد؟»، «ابتکار: میزان مرگ ناشی از آلودگی هوا کاهش معنی‌داری داشته است...»، «تبعات منفی قطع درختان بر آلودگی هوا در پایتخت»، «آلودگی محیط زیست و هوا در محلات مسکونی جنوب غرب تهران»، «بازگشت آلودگی هوا و شروع زنگ ورزش مدارس تهران»، «فرهاد اصلانی: دنیای ما را جهنم کنید، بهشت پیشکشتان/ واکنش اینستاگرامی به آلودگی هوای خوزستان»، «آمورش و پرورش پایش را از سرویس مدارس بیرون بکش! عامل افزایش ترافیک و آلودگی هوا؛ حذف سرویس ادارات»، «وعده آلودگی هوا برای شهرهای بزرگ»، «پیشنهاد فرانسه برای پیش‌بینی آلودگی هوای تهران»، «پیش‌بینی هوا؛ آلودگی در شهرهای صنعتی...»، «شهردار تهران: ارتباط دادن آلودگی هوا به بلندمرتبه‌سازی بی‌فایده است»^۱.

در خصوص اظهارنظرهای موافق و مخالف با اقدامات و برنامه‌های دولت در زمینه رفع معضل آلودگی هوا، به نقل دو عبارت ذیل از روزنامه شرق و وب‌سایت روزنامه کیهان که در سال ۱۳۹۴ منتشر شده است، اکتفا می‌کنیم:

روزنامه شرق در گزارشی با عنوان «آلودگی هوا؛ تهران می‌توانست پکن باشد یا لندن» در تاریخ شنبه ۱۲ دی‌ماه ۱۳۹۴ این‌گونه نوشت: «آلودگی هوای تهران در روزهای گذشته نقل محافل بسیاری بود و در این مدت هر

۱. نگاه کنید به آرشیو اخبار در وب‌سایت خبرگزاری خبرآنلاین به نشانی:

کسی، از ظن و هدف خود این موضوع را دستمایه نقد و اعلام نظر و انتقاد و پیشنهاد قرار داده است. با این حال، این معضل در پایتخت ایران معضلی جدید و فقط مختص امسال یا پارسال نیست و حداقل سابقه‌ای ۲۰ ساله دارد. در همین مدت و در خلال دولت‌های محمد خاتمی، محمود احمدی‌نژاد و حسن روحانی، برای مقابله با این معضل اقداماتی انجام شد یا انجام نشد که هر کدام بر بهبود یا تشدید این وضعیت اثراتی ماندگار گذاشته است. اقداماتی که در صورت تداوم انجام آن‌ها، می‌توانست تهران را به عنوان یک شهر موفق در زمینه فائق آمدن بر معضل آلودگی هوا در کنار شهرهایی مثل لندن، مکزیکوسیتی و... بنشانند. از سویی دیگر در همین مدت در این شهر اقداماتی صورت گرفت که اگر به هر دلیلی انجام نمی‌شد، این روزها تهران (با مانع شدن شش نص کیفیت ۱۳۰) در کنار شهری مانند پکن پایتخت چین که شاخص کیفیت وایش بین ۳۰۰ تا ۳۵۰ در نوسان است به عنوان شهری با هوای بسیار خطراتی قرار می‌گرفت. البته لازم به گفتن است که این فصل از سال، به دلیل وقوع پدیده آلودگی هوا، فصل آلودگی است، فرقی نمی‌کند در تهران باشد یا پکن یا رم و میلان. در همین روزها خبرهایی از همه این شهرها منتشر شده است که در وضعیت آلودگی شدید هوا هستند و در همه این شهرها قوانین و مقرراتی برای منع یا کاهش رفت و آمد، برای کاستن از شدت آلاینده‌ها صادر شده است.^۱

وب‌سایت روزنامه کیهان در گزارشی با عنوان «این هوا متال با رد؟» در تاریخ چهارشنبه ۹ دی‌ماه ۱۳۹۴ این‌گونه نوشت: «نزدیک به سه هفته است که تهران نفس نمی‌کشد. صورت خانه‌ها، رنگ سبز درختان و چهره شهر در انبوه آلاینده‌ها گم شده است... در این شهر کسی مسئولیت آلودگی هوا را بر عهده نمی‌گیرد و سازمان‌ها و نهادها جز پاسکاری اقدامات و برنامه‌ها،

۱. روزنامه شرق، آلودگی هوا؛ تهران می‌توانست پکن باشد یا لندن، تاریخ ۱۳۹۴/۱۰/۱۲.

خروجی دیگری ندارند.... در تهران حداقل یک میلیون موتورسیکلت و حدود ۵,۳ میلیون خودرو تردد می‌کنند. تعداد خودروها در حال افزایش است و اکثریت خودروها در سهل‌گیری‌های قانونی، بدون معاینه فنی یا با برگه‌های معاینه فنی منقضی‌شده در تهران تردد می‌کنند. بر اساس آمارهای ستاد معاینه فنی ۵,۲ میلیون خودرو فاقد معاینه فنی است. علاوه بر این، نتایج اندک‌گیر و پایش آلاینده‌ها در تهران نشان می‌دهد، حدود ۵۰۰ هزار دستگاه خودرو فرسوده و آلاینده در تهران، نزدیک به ۵۰ درصد از کل آلودگی ناشی از ناوگان سواری تهران را تولید می‌کند. این خودروها باید طبق مصوبه سال ۷۹، ۷۹ درصد کاهش آلودگی هوا تاکنون از رده خارج می‌شدند یعنی ۱۵ سال در این مصوبه گذشته و هنوز یک بند از آن، یعنی خروج خودروهای فرسوده و آلاینده از چرخه حمل و نقل تهران، عملیاتی نشده است. در همین هفته‌های اخیر، آلودگی هوای تهران شدت گرفته و چند روز هم در وضعیت قرمز قرار داشته. بسیاری از خودروسازان در حال تکمیل مقدمات کار برای فروش خودروهای جدید با همان وام ۲۵ میلیون تومانی دولت هستند. حال پرسش اینجاست که چرا آلودگی هوا و مهار و کاهش آن، آن قدر برای دولت اهمیت ندارد و اولویت به آن نگاه نمی‌شود که دست کم همین وام ۲۵ میلیونی به خودروهای فرسوده اختصاص پیدا کند؟ اینجاست که باید به دولتی که شعار محیط زیست، سبز و برنامه‌های اصلی‌اش بوده این خرده را گرفت که تا هوای تهران آلوده نشده به مرز هشدار و اضطرار نرسد مسئولان اجرایی برای اقدام در این زمینه احساس مسئولیت نمی‌کنند....

استمرار آلودگی هوا در تهران اگر مسئولان را از پاسکاری مسئولیت‌ها و عقب‌ماندگی‌ها به هم خسته نکرده اما مردم تهران را خسته کرده و تجربه آلودگی هوا در تهران و دیگر شهرهای کشور در هفته‌های اخیر منجر به

واکنش‌های اجتماعی زیادی شده که بخشی از آن را می‌توان در پیام‌ها و مطالبی که در شبکه‌های اجتماعی به اشتراک گذاشته می‌شود، مشاهده کرد.^۱

اما اگر فارغ از دیدگاه‌های جناحی و سیاسی و بعضاً نفع‌طلبانه، موضوع آلودگی هوا را مورد توجه قرار دهیم، باید بگوییم که معضل آلودگی هوا در شهرهای ایران سابقه‌ای طولانی دارد و در شهر تهران از دهه ۱۳۶۰ به طور جدی مطرح شده است. برای مثال، طبق اظهارات مدیر کل حفاظت محیط زیست استان تهران: «اولین بار که موضوع آلودگی هوای تهران به عنوان مسئله مطرح شد، به سال ۱۳۵۵ بر می‌گردد، در آن سال روزنامه کیهان در گزارشی هشدار داد که با توجه به توسعه پایتخت، آلودگی می‌تواند به بحرانی برای این شهر تبدیل شود»^۲ شاید اشاره مدیر کل حفاظت محیط زیست استان تهران، گزارشی روزنامه کیهان در تاریخ ۱۳/۰۲/۱۳۵۵ باشد که ذیل عنوان «چرا در مبارزه با آلودگی محیط زیست قاطع نیستند؟» نوشته بود: «ضرورت مبارزه با آلودگی محیط زیست، مطلبی نیست که نیاز به توضیح و تأکید داشته باشد. رشد صحنی به نحو دائم‌التزایدی، موهبت‌هایی چون هوا و آب را آلوده می‌سازد. اگر این رضح ادامه یابد، طولی نخواهد کشید که صنعت، زندگی را بر ما تنگ خواهد کرد. در ضمن، همان‌طور که بعداً ملاحظه خواهد شد، میزان کل آلاینده‌های منتشر شده در هوای تهران در سال ۱۳۷۳ بیش از دو برابر سال ۱۳۹۲ بوده است»^۳.

موضوع آلودگی هوا در شهرهای ایران از نظر قانون‌گذاری نیز به دهه ۵۰ ساله دارد و همان‌طور که بعداً ملاحظه خواهد شد اولین مقرراتی که در ایران از دود به عنوان عاملی برای مزاحمت نام برده و خواستار مبارزه با منابع مولد دود شده،

۱. روزنامه کیهان، این هوا متولی ندارد؟، تاریخ ۱۳۹۴/۱۰/۰۹.

۲. روزنامه شرق، همان.

۳. نک. همین نوشتار، شماره ۴۳.

قانون اصلاح پاره‌ای از مواد و الحاق مواد جدید به قانون شهرداری مصوب ۱۳۴۵ است (بند ۲۰ ماده ۵۵ قانون شهرداری).^۱

در هر حال، داده‌های مربوط به آلودگی هوا در شهرهای ایران به‌ویژه تهران،^۲ حاکی از شدت معضل آلودگی هوا در شهرهای ایران است. اما در خصوص این معضل، سؤال‌هایی متعدد در سطح ملی و بین‌المللی به ذهن می‌رسد، از جمله این‌که: ۱- آیا معضل آلودگی هوا در ایران منحصر به شهر تهران است؟ ۲- از چه زمانی معضل آلودگی هوا در شهرهای ایران محسوس شده است؟ ۳- آیا سایر کشورها نیز با چنین معضلی مواجه هستند؟ ۴- برای اولین بار در چه زمان و مکانی معضل آلودگی هوا به وجود آمد؟ ۵- سابقه قانون‌گذاری در خصوص مبارزه با آلودگی هوا در ایران و سایر کشورها چگونه است؟ ۶- چه عواملی در ایجاد آلودگی هوا نقش دارند؟ ۷- چه راهکارهایی برای رفع معضل آلودگی هوا وجود دارد؟ ۸- آیا نمونه‌ای موفق از رفع معضل آلودگی هوا در شهرهای جهان وجود دارد؟ ۹- در ایران چه نهادهای حکومتی در خصوص رفع معضل آلودگی هوا نقش دارند؟ ۱۰- پیامدها و آثار زیانبار آلودگی هوا چیست؟ و سایرین سؤال‌های دیگر.

در این کتاب، ضمن ارائه تعریف و تاریخچه پدیده آلودگی هوا در مقدمه صرفاً دو بخش از مجموعه کامل «وضعیت آلودگی هوا در ایران» را به خود اختصاص داده و سایر فصول و مباحث کتاب به عبارتند از: مسائل علمی و فنی مربوط به آلودگی هوا، داده‌های مربوط به آلودگی هوای شهرهای ایران به‌ویژه تهران و تحلیل آن‌ها، نقش عوامل اقتصادی در ایجاد آلودگی هوا و مبارزه با آن، نظام حقوقی حاکم بر مبارزه با آلودگی هوا به‌ویژه قوانین و مقررات ایران در این حوزه، بحث‌های حقوق بشری مرتبط

۱. برای ملاحظه متن این ماده قانونی، نک. همین نوشتار، شماره ۲۷.

۲. نک. همین نوشتار، فصل دوم.

با آلودگی هوا، نقش نهادهای حکومتی در مبارزه با آلودگی هوا، نقش سازوکار قضایی در مقابله با آلودگی هوا و نقش دیوان عدالت اداری در تأمین هوای پاک را می‌توانید در مجموعه یاد شده ملاحظه نمایید. این کتاب که عصاره مجموعه کامل وضعیت آلودگی هوا در ایران و حاصل دو سال تلاش پیگیر و مستمر مؤلفان می‌باشد به عنوان دفتر ششم دوره حقوق شهروندی تقدیم علاقه‌مندان می‌گردد. امید است که مورد توجه مخاطبان قرار گیرد و منقصت‌های آن را به مؤلفان یادآور شوند.

مؤلفان

تهران - تابستان ۱۳۹۷